Svar på frågan: Om ålderdomen är, efter naturens inrättning, ett tillstånd af förlorad sällhet, eller blott ett tillstånd af ombytta föremål derföre? Af Herr Gustaf Regnér, Protokolls-sekreterare i Kongl. Utrikes Expeditionen. Skrift, som vunnit Stora Priset i Svenska Akademien 1802

Bokutgåva

Texten ingår i *Svenska Akademiens Handlingar Ifrån År 1796. Tredje delen*, s. 57–96. Tryckt hos Carl Delén, Stockholm 1807.

SVAR

PÅ

FRÅGAN:

Om ålderdomen är, efter naturens inrättning, ett tillstånd af förlorad sällhet, eller blott ett tillstånd af ombytta föremål derföre?

AF

Herr GUSTAF REGNÉR,

PROTOKOLLS-SEKRETERARE I KONGL. UTRIKES EXPEDITIONEN.

Skrift, som vunnit Stora Priset i Svenska Akademien 1802.

Den sol som nedergår, ännu sin skönhet har.

Leopold,

Skaldestycket *Predikaren.*

Det är ett sällsamt rön i allmänna tänkesättets historia, att ibland de många vigtiga mål, som till denna domstols ompröfvande höra, finnes knappt något så obestämdt som värdet af menskliga lifvet. Generationers erfarenhet, som frånärft hvarandra njutningen deraf, börjad med seklerna, lemnar ännu oafgjord den angelägna frågan om dess sällhet. Att filosoferne bevist satsen och motsatsen, må förlåtas dem, ty hvad bevisa ej filosoferne? men det praktiska begreppet, detta oumbärliga stöd för vårt sinneslugn, borde ej finnas vacklande. Hvad är likväl, i allmänna lefvernet, och ibland alla klasser af menniskor, mera vanligt, än att höra lifvet ömsevis betraktas som den yppersta skänk och som ett missöde, som det allvarsammaste uppträde under solen och som ett gyckelspel, som en verklighet och som en dröm? Man beklagar med känsla dem, som dö i deras så kallade bästa ålder; men skattar ickedessmindre lycklig, ja ofta afundas de varelsers lott, som bortryckas i gryningen af deras dag, som ur barndomens slummer försättas i den eviga hvilan.

Denna tvekan, om menniskolifvet är sällt, äfven i dess ljusaste skifte, huru skulle den ej sträcka sig till dess skymning, dess efter utseende minst gynnade del, jag menar ålderdomen? Man har lämpat på denna lifvets

epok, hvad Ferneyske skalden, i ett utbrott af otålighet, skref om sig under en sjukdom. Man har i ett monument, ärnadt att åt efterverlden förvara en samlad skatt af våra redbaraste kunskaper, lånt hänförelsen af hans lyra, för att desto säkrare förringa denna ålder 1. Den skulle, om tillämpningen är sann, vara ett tillstånd af vanmakt, beröfvadt all angenäm känsla och sjelfva begäret att njuta. Den skulle förtrycka sinnet med det närvarande onda, och öka detta med förtviflande utsigter, äfven som med framfarna sällheters saknad. Den skulle sträcka förödelsen ända till tankekraften, qväfva snillets eld och förstöra själen förr än kroppen .... Starkt skuggad, förfärande är denna tafla; men finner dock temligen sin motbild i allmänna begreppet, och – fruktom ej att bekänna det – sin urbild i verkligheten. Ja, i det närmaste sådan visar sig ålderdomen hos de flesta; och kan man begära, kan man tänka sig henne mycket behagligare, utan att glömma de fysiska orsakerna? Gäst i en förfallen hydda, huru skulle ej själen känna olägenheterna af den ifrån alla sidor inbrytande förgängelsen? Åt denna tyckes naturen nu, så till sägandes, handlöst öfverlemna ett verk, hvars vidare existens hon finner onyttig, hvars ämne hon behöfver till nya skapelser. Man synes, på dessa anledningar, med skäl kunna fråga: *Om icke ålderdomen är, efter Naturens inrättning, ett tillstånd af förlorad sällhet?*

Men detta *synes*, lagdt på billighetens våg, gör det i något tvistemål tillfyllest, om det ock grundade sig på den största sannolikhet? Aktom oss väl, att med orättvisan af en förhastad dom förbinda en ännu brottsligare otacksamhet! I många fall framlyser naturens godhet och omvårdnad för vårt slägte så dagklar, att man borde tillsluta ögonen för att ej se den. Men ofelbart misskänna vi den i flera, och skulle tilläfventyrs i allmänhet vara mer lyckliga, om vi förstode att vara det. Eftersinna vi nog – hvars och ens samvete må besvara det – eftersinna vi nog villkoren för den aftagande ålderns sällhet, att kunna med trygghet säga: den finnes ej? Den härjade hjessan, den vissnade hyn, förkunna de alltid sinnets förödelse? se vi icke under tiden det muntra lynnet qvarhållit intill senaste år? Man torde svara: detta är ett undantag i naturens vanliga lopp, som beror af omständigheter, dessa slumpens barn, så sällan förenade till något godt! Men låtom oss spörja de lyckliga som detta undantag träffar; vi skola finna det bero, icke så mycket af omständigheter, som af en dygd, om hvilken i egentligaste mening kan sägas, att hon är sin egen belöning. Om nu måttligheten – så kallas denna dygd – om en vis hushållning med ungdomens krafter – ty deruti består hon – kan medföra en liflig och glad ålderdom; så tyckes denna omsorg, och följaktligen äfven dess angenäma frukt, vara instämmande med naturens ordning. Är icke dessutom en hög ålder, oaktadt det släta begreppet derom, ett ämne för de flesta menniskors önskningar? Vi måste väl således hafva en aning om något densamma beskärdt väl, en ehuru mörk tillförsigt till naturens vård, som fördomen ej mäktat qväfva. Se der anledningar nog, om ej flera skulle finnas, att göra en tilläggning i vår fråga, och framställa henne mera opartiskt: *Är ålderdomen, efter naturens inrättning, ett tillstånd af förlorad sällhet, eller blott ett tillstånd af ombytta föremål derföre?* Sådan har ock Svenska Akademien densamma till täflan framställt. Lycklig den, som besvarar henne till Akademiens nöje; men ännu lyckligare, om han i sitt hjerta och öfvertygelse finner henne besvarad till eget nöje!

Ofta ligger upplösningen af en tvistig fråga, der minst det förmodas, i rätta förståndet af ett ord. Försökom att fastställa begreppet om *sällhet*, hvarpå hela denna undersökning synes mig bero. Hvar lefvande varelse söker naturligen ett väl, enligt med dess egenskaper och således för dess trefnad nödvändigt. Urskiljandet af medlen till detta ändamål blef hos de förnuftlösa en instinkt, hvarigenom betogs dem friheten af valet, som blef menniskans lott och beklagligen ofta hennes olycka. Men möjligheten att missbruka denna förmån, bekännom det, förringar icke dess höga värde. Eller är det naturens fel, som i sunda förnuftet gaf oss en trygg ledare, att dess föreskrifter, nästan vid hvart steg, finnas motsagde af den hyfsade menniskans seder? Lik vandraren, som söker bivägar men träffar villostigar, är hon redan för vidt aflägsnad ifrån den rätta, då hon märker sin irring, suckar deröfver, och måste fortfara. Sällhetens väg, utstakad af naturen, är icke villsam; det är vårt öfver höfvan förfinade tänke- och lefnadssätt, med deraf uppkomna nya behof och

fordringar, som göra honom sådan. I stället att eftersinna, hvad mått af sällhet, och huru beskaffad, den visa naturen må hafva ärnat oss, tillskapa vi en af egen uppfinning, ett ideal, hvars uppnående, om det än gjorde oss lyckligare, ligger utom vår verkningskrets. Det är en bild som skimrar i molnet, som leende visar oss en halföppen himmel af nöjen, men till hvilken att upplyftas – försent märka vi det – naturen ej gifvit oss vingar. Harmsne att se försvinna vår dikt, men oförmögne att hämma den uppretade åtrån, störta vi oss i en flod af sinnliga njutningar. Så länge dessa kunna stridt följa hvarandra, sällan afbrutne af den tomma ledsnadens mellanskof, är man lycklig; men känslorna mattas, nöjet, som förlorat nyhetens behag, kan ej längre upplifva dem, och en allmän vämjelse slutar detta rus af lycksalighet. Orätt anklaga vi naturen, som tyckes mot den inplantade driften illa afvägt våra förmögenheter: det är ej naturens, detta vilda njutningsbegär. En måttlig dryck ur källan släcker behagligt den friska menniskans törst; då derernot den ymnigaste icke dämpar febertörsten. Det må medgifvas, att ett brinnande begär stillas med mera vällust; men är det i sådana njutningar sällheten bör sökas? De vittna nog, dessa förtvinade varelser, som tömt vällustens kalk till bottnen, som redan i mannaåldern äro utlefvade gubbar, huru misstagit detta begrepp om sällheten är. De tänkte i sin förtjusning: låtom oss hämta blomman af lifsbehagen medan de gro; snart eller sent skall hon dock affalla; hvad gagnar dess vissnade stjelk? Ett ljuft, ej ett långvarigt lif syntes vara målet för deras önskningar; och de skulle hafva rätt, desse Epikuréer, om ej kärleken till lifvet vore lika evig som sällhetsdriften, och om denna kunde förnöjas utan afseende på medmenniskors väl. Men här röjer sig naturens visa inrättning: att lefva länge och att lefva sällt, äro tvenne samrådande begär, men svåra att med hvarandra förlika, det är dygden allena som utgör deras förenings band. Se der, svage! som studsar tillbaka vid namnet *dygd*, som tror henne bestå i blotta uppoffringar, se der likväl grunderna till en sannskyldig sällhet. Välj eller förkasta henne: hon skall hvarken tubba eller undanfly dig; men vald skall hon följa dig i alla lifvets omskiften, förkastad låta med ånger sakna sig. Icke utestänger hon sinnliga nöjen, men hon tillåter ej deras oinskränkta bruk, men de utgöra ej hennes väsende.

Hvem är hon då, denna himmelens dotter, af alla med otålighet sökt, af ingen, der hon allmännast sökes, funnen? Hon är – men hvad skulle hon vinna af en beskrifning? hon har intet som utmärker sig, ingen retande bild, ingen lysande egenskap; men hon bor i den redliges hjerta, och hennes rätta namn är *Förnöjsamhet.* Huru få af dem, som med så mycken omgång förgäfves sökte henne, misstänkte under denna enfaldiga drägt hennes varelse! Men antingen, ljufva Sinnesfrid! är du den gudomlighet, som naturen befallt oss dyrka, då hon inplantat hos oss begäret till sällhet; eller ock har naturen – skall jag nämna en sådan hädelse? – velat gäcka oss. Hafvom förtroende till denna hulda moder, hvars stundeliga prof af omvårdnad för sina foster äro oräkneliga som de. Rätt förstådd och uppriktigt följd, har hon aldrig gäckat någon; men hon hämnas med eftertryck på dem som gäcka henne.

Ett väl, bestämdt genom i daningen vundna egenskaper – man tillåte mig detta upprepande – måste af hvarje lefvande varelse sökas. Fins detta, hvad menniskan angår, i den dyrbara skatten af ett förnöjdt sinne, hvars ägande beror fullkomligen af henne sjelf; så är sällhetsbegreppet utredt och naturen till fullo rättfärdigad. Det fins, och kan ej betviflas, om icke af dessa ovärdiga, som sätta sällheten i berusande ögonblick. Men är hon lika säkert en sinnets författning, ett tillstånd; så uppgifve man ett, tillika mera ljuft och mindre öppet för tillfälligheter än denna invertes frid, detta mellan hjertat och minnet underhållna förtroende. Der föds och dväljes den sannskyldiga sällheten, gömd för verlden, hvars buller och förströelser hon hatar, ostörd af händelsernas vexel-lopp. Se hennes afbild i den lugna dalen: den brusande vårfloden är förbi, sommarens brand har förhärjat fälten, höstens stormar öfverhöljt dem med vissnade löf; men ännu flödar outtömd källan i dalen, ännu grönskar dess helgade lund, och ännu ler en dröjande blomma i dess skjul. Så fortvarar sinnets frid genom åldrarnas skiften, så blomstrar hon i det goda samvetets hägn. Låtom oss betrakta henne i dess förhållande till de efter hand ombytta föremål, vid hvilka hon hvilar; följa henne intill gränsen af det ålderskifte, hvars utsigter man finner så bedröfliga: det är då vi skola kunna urskilja, hvad som för sällheten är qvar, och hvad som är förloradt; afgöra hennes bestånd eller obestånd, lif eller förödelse.

Allt det, som är fattligt med utvertes sinnen, utgör det rika förrådet för barndomens lycksalighet. Hon är öppen för hvarje intryck af en nyskapad verld, der allt är främmande, allt skall beundras, allt undersökas. Men denna lycksalighet – om det namnet må gifvas åt ett oupphörligen retadt förvett – stannar vid de vexlande ytornas spel; den inre känslan förblifver dervid i fullkomlig hvila. Det är således icke det goda medvetandet, som gör barndomen glad, som förljusar rymderna af dess synkrets; men något som kanske uppväger detsamma, okunnigheten om både godt och ondt. Man vet ej huru lycklig man är; men om glädjen ej går till hjertat, så går ej heller bedröfvelsen dit, och den oskuld som der hvilar, behöfver ej tryggas af samvetets vittnesbörd. Sälla tiilstånd! huru mången skulle, vid framlidnare ålder önska dig tillbaka! men man värderar ej oskulden förr än hon är förlorad. Ungdomen, som nalkas, har andra omsorger. Den inre känslan, som var likgilltig vid allt, låter nu intet utvertes intryck obemärkt halka öfver sig. Från att knappt känna att man hade ett hjerta, blifver man hjerta helt och hållit. Det deltar i allt som omgifver oss, behag eller obehag; det som behagar blir en vällust, det obehagliga en plåga, och lekarne förbytas i nöjen och tidsfördrif. Är det i dessa sällheten består, så tillhör hon ungdomen nästan med uteslutande rätt. Men för att njutas, begär hon det lugn, som tillåter besinnande; och äger man väl det i känslornas ålder? Man flyger otålig från det ena oförsökta nöjet, den ena okända graden deraf, till den andra; njutningen är blott ett sinnligt behof, förnöjandet af detta behof en öfverilning. Icke den således, icke det närvarande nöjet, men det som väntas, det som alltid återstår att njutas, med ett ord, hoppet synes mig utgöra denna ålders stora lycksalighet: det är den enda fasta punkt för det fikande sinnet, till hvilken det alltid återkommer, vid hvilken det med sann förnöjelse hvilar. Så irrar det skådande ögat, för hvilket ett skönt landskap i morgonsolens glans ligger utbredt, – så irrar det förbi de närmaste föremål, och hvilar gerna i den djupa aflägsenhet, der det, af inbillningen biträdt, genom halfdagens flor alltid upptäcker något som öfverträffar den öfriga utsigten. Men hoppet bedrar ofta, och sinnet ledsnar omsider vid dessa evigt förnyade villor. Emedlertid mognar förståndet och delar styrelsen med hjertat; ynglingen blir man, och föremålen för dess syftningar bestämda. Det är då som den sannare njutningen börjas. Man går med afmätta steg till sina mål, dem man antingen efter hand vinner eller i hvarje redligs omdöme bör vinna. I begge fallen lycklig: i det förra, genom framgången af sitt bemödande och nöjet att emottaga dess frukter, icke som en nådgåfva af den smilande lyckans hand, men som en belöning af den pröfvande rättvisans: i det sednare, genom medvetandet om renheten af sina afsigter och lofligheten af sina medel. Endast den är olycklig, som går miste om en belöning, den han ovärdig sökt; och hans harm bevisar hans ovärdighet. Det är sant, denna sällhet är förbunden med omsorg; född af mödan, behöfver hon dess fortfarande vård, dels att bibehållas, dels att utvecklas och fullkomnas. Men hvilken med sans begåfvad kan begära en ovillkorlig sällhet? i dödligheten ett fullkomligt oting. Lifvet är en vandring: att uppfylla dess mål, har naturen förlänt nödiga krafter. Om dessa missbrukas, om man genom förströelser finner sig upptröttad på halfva vägen; så förlorar den återstående allt behag, och man saknar tillika den trösten, att vara så lycklig man kunde vara.

Den trösten, man bör medgifva det, är nödig för ålderdomen. Man har för mycket erfarit, för nära betraktat verlden och dess lopp, för att behagas af ytor. Nöjen och tidsfördrif, om ännu någon känsla för dem i hjertat skulle finnas outsläckt, sakna, för att nalkas detsamma, i dess organer den elektriska ledningen. Det mod, som sträfvade till de högt uppsatta belöningar i samhällets tjenst, har förlorat sin spänstighet. Det är således icke den spädare ålderns glada oskuld, icke den känsligas hopp och ljufva förvillelse, icke heller den stadgades ädla tillförsigt, som följa öfver gränsen af lifvets yttersta skifte; de hafva grott dessa sällhetsfrön, deras skörd är förbi: hvad återstår? Lugnet, denna fortvarande invertes frid, utom hvilken all njutning är ögonblicklig, är en omfattad skugga, en förbisväfvande skymt af den sanna tillfredsställelsen. Men detta lugn, mera naturligt och mera önskligt än någonsin, utgör likväl endast sällhetens villkor, icke dess väsende. Vi måste då uppsöka henne ett föremål, i stället för dem hvilka hon förlorat; ett föremål enligt med den ålders särskilta läge, för hvilken vi hoppats qvarhålla henne.

Om det tillhör en vältalare, som vill besegra en fördom, mer att med känslor öfverraska, än med bindande skäl fästa åhörarens bifall; så är mitt företag – jag har längesedan sagt mig det – en förmätenhet. Men om en

ljus framställning af ämnet, väl utan känsloflygt, men icke utan ett varmt deltagande, kan föra till ändamålet; så bör jag ej alldeles misströsta att vinna det: och i denna förmodan vågar jag fortfara. Det är ej nog att hafva bestämt sällhetsbegreppet, och derur utvecklat möjligheten af en sällhet för ålderdomen: man bör visa grunden för denna möjlighet i samma ålders natur, och således på visst sätt förvandla henne till en verklighet. Se här slutsatserna af en sådan forskning. Hvar och en som vill anställa densamma – och dertill fordras en lätt öfversigt af längesedan gjorda rön 2 – skall finna: att ålderdomen är en lifvets epok, som naturen, ostörd i sin gång, snarare söker aflägsna än påskynda; att den är ett krafternas aftagande, icke deras förstörande; ett med möda vårdadt och underhållit, icke ett öfvergifvit och förtvifladt tillstånd. Betraktar man dess följder, så är ingen naturligare, än en viss benägenhet för hvila, ett misshag till allt starkare bemödande, sinnets eller kroppskrafternas. Det förra uppmanas dertill så mycket mindre, som intrycken af objekterna på dess yttre organer blifva allt svagare. Om derföre minnet behåller dem, hvilket det gerna underlåter, framställas de likväl icke nog klart, för att verka ett lifligt deltagande i hjertat eller förståndet. Deremot uppträda i förnyad dag bilderne af fordna intryck, och utgöra ett skådespel för själen, mycket lifligare och mycket mera intressant, än det för sinnena sväfvande, som, ehuru närmare, är allenast ett skuggverk i jemförelse. Själens öga, liksom det sinnliga, ser i ålderdomen bättre på afstånd. Fråge man nu: hvad kan förljufva en ålder, utan hopp, utan bländning, utan håglifvande syfte? hon behöfver dem ej; hennes sällhetsmedel äro fundna: hvilan i systerligt förbund med en förnöjande hågkomst. Fråge man: om detta är njutningar, om de äga bestånd? det är naturens behof, njutna med desto mer välbehag, ju mer krafterne och det sinnliga nöjet aftaga. Med detta hopp smickrade i ungdomen en ännu lefvande vis sin saknade vän:

I ålderns enslighet den sälla tröst skall finnas,
Att intet vi begått det vi ej ville minnas 3;

och röner nu sjelf, hvilande i skuggan af sin förtjenta lager, dess lyckliga fullbordan.

Jag ville beskrifva denna sällhet, och äfven med exempel söka understödja min sats; men har uppträder fördomen, ej mäktig att längre återhålla sin harm, och säker att öfverrösta mig. Hon kallar erfarenheten till vittne, alla tiders erfarenhet, i det hon med en segrande ton och ett bittert löje förnyar de smädelser hon fordom ingaf den satiriska Juvenal, för att vanprisa ålderdomen4. Hon bjuder oss – med betygad förundran öfver de menniskors dårskap, som ibland önskvärda ting kunna räkna ett öfvermått af ålder, – hon bjuder oss gifva akt på det förfallna anletet, den blottade hjessan, den stapplande foten, med ett ord, på den ålderstignes hela utseende, som hon finner ända till motbjudande. Hon anser och beskrifver oss alla hans utvertes sinnen till den grad förslöade, att äfven de första behofvens tillfredsställande icke mer för honom har något behag. Hon misströstar att ens hinna uppräkna den här af sjukdomar som hvimlar omkring honom. Hon visar oss lyten och svagheter, den ena ömkligare än den andra, som hos menniskor vid denna ålder skola vara högst vanliga. Hon stannar ej vid dessa utvertes prof: själens förmögenheter äro, enligt hennes ensidiga uppgift, i långt bedröfligare tillstånd. Hon sätter på det försvagade minnets räkning en moralisk förgätenhet, som går ända till egna barns och lagliga arfvingars förfördelande. Och liksom harmsen, att dock någon ålderstigen, ur denna allmänna förstöring, kan hafva räddat en likhet af kropps- eller sinnesstyrka, uppsöker hon ett missöde som ofelbart skall drabba honom: förlusten af anhörige, slag på slag, och hans hus derigenom, i stället att blifva en tillflyktsort för hvilan och friden, förvandladt i ett beständigt sorghus.

Att hafva upprepat dessa hyperboler, är att hafva vederlagt dem: de träffa ock, med blott undantag af den sista, mer lefnadssättet än epoken. Men hvarföre lägga ålderdomen till last ett bedröfligt öde, för hvilket den väl förnämligast men ej ensam är blottställd? Man behöfver i alla ögonblick af en kär förbindelse erinra sig, att man lefver ibland dödlige; och när är förlusten af en vän, en anhörig känbarast, om icke när hjertat är känslofullast? Ack! skulle händelser böra ingå i värderingen af en ändlig varelses lott, hvilken ålder skulle då sällheten tillhöra? I alla fall, menar man, ungdomen; ty det är i synnerhet jemförelsen med denna, som i de flestas inbillning visar ålderdomen på en så missfördelaktig sida. Man ser den förras liflighet, dess eldiga

begär, dess öfverflöd af styrka; man ser hos den sednare vederspelet af allt detta: hvilken är njutningens, hvilken är sällhetens ålder? Jag vill ej möta fördom med fördom, ej upphöja den ena åldern på den andras bekostnad; jag vill blott söka betaga den synvilla, som öfverrumplar och förhastar omdömet. Ja, liflig, eldig är ungdomen, danade för njutningen dess organer; men har hon ock det stadgade sinne, det upplysta begrepp, som fordras att njuta med återhåll, med val? Och om denna visa styrka henne tillhörde, har hon utvägar att begagna de förmåner, hvaröfver hon är så stolt? Få ynglingar äro lika utrustade af lyckan som af naturen; och desse hafva en frestelse mer att missbruka den sednares gåfvor. Hvilket sällsynt förbund af omständigheter fordras då icke, att göra ynglingen i sjelfva verket så lycklig, som han tilläfventyrs kunde vara. I det fallet, och endast i det, vore *hans* ålder utan tvifvel den lyckligaste. Men en blick på dess allmänna lott, hvad visar den? ett brusande begär, motsagdt af förnuftet, som hotar med ånger; eller fjättradt af en myndighet som bjuder vördnad; eller inskränkt af en njugg lycka, som vägrar äfven dess sparsamma förnöjande; eller om alla dessa hinder föraktas, utan hejd störtande i förderfvets djup. Man lägge härtill den osäkra utsigten i framtiden, förljusad af hoppet, det är sant, men icke tillåtande en skarpare blick, som kunde upptäcka de aflägsna molnen. Jag upprepar det: jag vill ej genom en annan ålders förringande vinna något för ålderdomen; men denna bör njuta samma rätt, fördelar uppställas mot fördelar, brister mot brister: hvilket den vanliga jemförelsen icke gör. Långt derifrån uppställer hon, på den ena sidan, allt det goda ungdomen af naturen har; på den andra, allt det onda ålderdomen har, icke blott af naturen, men åsamkadt, men af tillfälligheter befrämjadt. Nej, icke en genom olyckor, än mindre en genom lusrar och utsväfningar förvärrad eller påskyndad, men en i dess tillbörliga ordning sakta framskridande ålderdom utgör ämnet för min undersökning. Nej: jag har ingen tröst att förkunna er, J sjelfspillingar! som utan behof slöst edra lifskrafter och gjort er onyttiga för samhället i den ålder, då det hade rättighet att af er vänta de kraftigaste bemödanden, de största uppoffringar. Er, och endast er träffa de sarkasmer, som den obetänksamma satiren riktade mot ålderdomen. Det är ej heller för er, jag öppnar utsigten af en glad lifvets afton, J egoistiske varelser! som gjort allt för er sjelfva, intet för medmenniskor, hvilkas välfärd, ära och lif betydde intet på vigtskålen, då de befunnos i stridighet med edra egennyttiga eller äregiriga afsigter. Den redlige, som af ett vrångt öde blifvit försänkt i elände, äger dock på sin ålderdom en tröst i sin oskuld, som gör hans lidande mindre bittert; men sjelfva de hågkomster, i hvilka denna ålder bör finna en outöslig källa till förnöjelse, skola blifva en lika outöslig till eder harm. Naturen, hvars röst J föraktat, skall hämnas på er sina oförrätter med ständigt förnyade taflor af eder lefnad, från hvilka ingen förströelse vidare skall kunna bortvända edra häpnande blickar.

Jag har afvist fördomen och rättat begreppet. Om den osälla ålderdom, hon sig målade, är ett foster af omåttlighet och förgätna pligter; så måste en af motsatt beskaffenhet gifvas, om hvars sällhet intet tvifvelsmål bör äga rum. Med uppfyllandet af hvart och ett rådande behof – man har sett att ålderdomens är hvilan – har naturen förbundit en vällust. Men om i allmänhet, efter ett stort bemödande, hvilan är ljuf, hvad måste den efter en lifstids besvärligheter vara, förent med åldrars förnöjande hågkomst! Denna njutning är i visst afseende den sannaste, ty hon är lugn, och naturen befordrar densamma, i och under det hon bereder vår upplösning och sista hvila.

Den erfarne seglaren, som, efter fulländad resa kring jorden, kastat ankar i sitt fosterlands hamn, finner ej större nöje att i tanken genomlöpa de aflägsna zoner, der han med äfventyr samlat den skatt af kunskaper han hemför; än den åldrige vise, som fyllt cirkeln af lifsloppet, att i den ernådda hvilans famn öfverse dess förflutna epoker. Och hvilken af dem framställer sig under en behagligare synpunkt, än äfven den fjermaste, då han såg lifvets gryning, och helsade den första rodnaden af dess dag? I sanning, intet minne kan vara mer ljuft, mer oblandadt, än det af barndomens glädje; det är den leende blicken af en ogrumlad våg, som under en molnfri himmel irrar genom ett blomsterfält. Att erinra sig denna ålder, är att njuta densamma på nytt och kanske mer än i verkligheten. Man har lärt känna de tusende omsorger, dem barndomen ej vet af; flärden af

de skimrande ytor, som fästade dess håg; det myckna både fysiska och moraliska onda, som dels var alldeles okändt, dels ej verkade på det glädtiga lynnet: denna erfarenhet ger åt oskuldens ålder ett lent reflekteradt behag, som ofta återkallar sinnet från högre och mödosammare betraktelser. Så sänker sig det bländade ögat från ljusare regioners glans ned till de grönskande fälten, och återhämtar ofta denna hugsvalelse. Ett nytt värde länar hågkomsten af denna ålder från dess närmare förvandtskap med naturen, till hvilken man med desto lifligare kärlek återvänder, sedan man rönt konstens fåfänga och dess otillräcklighet för vår sanna tillfredsställelse. Ett minne af denna egenskap bör då blifva särdeles ljuft för den af år och mödor betungade redlige, som aldrig låtit sig nog dåras af flärdens retelser att förlora smaken för naturens okonstlade behag.

Då han alltid behållit en viss grad af sedernas enfald, i trots af det herrskande lefnadssättet, skall han visserligen ej heller i de begge följande åldrar finna ämnen till missnöje. Jag vill blott anföra ett par grupper af den rörande tafla, som minnet af ungdomen för honom framlägger! Här ser han, och känner sig liksom föryngrad af denna syn, den af oskuld och skönhet lysande landtliga fest, som kärleken hade bestämt till hans ännu slumrande hjertas uppväckelse. Det var afgörande för hans sällhet, detta ögonblick; det var en ny skapelse, der han utgick med förut saknade förmögenheter, känslan för det vackra, det ädla, det sublima, känslan af aktning för sig sjelf, af sitt menniskovärde. Der åter, och med icke mindre välbehag, ser han den aflägsna park, den sälla enslighet, der han tillbragte så mången ilande aftonstund i sällskap med en jemnårig vän, under vexladt förtroende af deras hjertans ömmaste behof, deras hopp och ömsesides utsigter i en händelsefull framtid. Och der ändteligen ser han, och förnyar med lika förnöjelse i sitt minne, scener af hvilka han blott var åskådare; men som väckte hos honom den ädlaste af alla känslor, den att han ägde ett fosterland, och upptände hans nit för den välgörande lag, af hvilken han såg den värnlöse hägnad, den oskyldige befriad, den förfördelade återställd i sin rätt. Men profven af denna känsla tillhöra den manliga åldern. Hon var själen i de förrättningar, hvilkas minne nu utgör den dyrbaraste delen af hans sinnesro, och den yppersta tröst öfver förlorade krafter, som blifvit redligen använda för samfundsbröder. Redan den tanken, att icke hafva gjort en medborgare orätt, att ingen usling i samhället fins, af hvars nedkallade fördömelse han fruktar att drabbas, är tillfredsställande. Hvad måste då det medvetandet vara, att hafva bidragit till millioner menniskors väl; att, äfven med försakelse af sitt eget, med offer af både naturens och lyckans förmåner, hafva befordrat det allmännas? Den ädla föresats, hvarmed han på denna ärerika ban anträdde sitt lopp, det nit hvarmed han detsamma fullföljde, och som icke var egennyttans, om icke den sublima att bereda en himmel för sitt samvete, icke högmodets, om icke det sällsynta att i sjelfva verket vara hvad tusende vilja synas, en i grunden god medborgare; den hänryckning, hvarmed han nalkades målet, mindre glad öfver den belöning som väntade honom, än att hafva funnits densamma värdig: hvilka ämnen att uppfylla hans nu varande lugn! hvilken njutning för det hvilande sinnet! Med denna hugnad för samvetet skall förena sig en icke mindre oskattbar för hjertat, åtankan af den ädla qvinnas bifallande blick, som ej längre tvekade att skänka sin hand och förlyckliga ett lif helgadt åt fosterlandet; af den ljufva omsorg hvarmed han fostrade de späda telningar, som den sällaste af alla föreningar honom gaf, och dem han ansåg mindre tillhöra sig än den allmänna plantskolan. Om ej minnet af ett sålunda användt lif är förbundit med sällhet, så må detta himlabarn ej sökas i dödligheten. När skola menniskorna begripa, hvad dock är det lättaste af allt, att sällheten, om hon fins, bör sökas gemensamt; att hon är medelpunkten i samhällets stora krets; och att hvart bemödande för en biafsigt rubbar den allmänna syftningen, och uppnår sjelf aldrig hufvudmålet.

Detta lugn, uppfyldt af glada erinringar, är det nu hela den lycksalighet, frågar man, som skulle göra en hög ålder önskansvärd? Man synes frukta, och det icke utan allt skäl, att en så enformig ro, lik gamla verldens Elysé, om hvilken en sinnrik författare skämtvis säger:

Allting var sång och dans – och åter – dans och sång,

ej länge skall utestänga ledsnaden, som visserligen ej så lätt uppsäger sitt gamla förbund med

sysslolösheten. Jag kunde besvara detta inkast med en åtskillnad: den som verkat när hans kallelse bjöd, som lyktat sin vädjoban, är ej sysslolös, men han hvilar, och uppfyller dermed ett naturens behof, lika okändt för den verkligen sysslolöse som vällusten af dess tillfredsställande. Men behöfs detta försvar? Att hafva tillagt ålderdomen *en* njutning, är icke att hafva betagit henne all annan. Och hvad är denna lifsepok, fattad som den rättligen bör? det kan ej nog upprepas: icke ett tillstånd af förstörda, men af naturligt svagare lifskrafter. Ej blott det goda samvetet utgör en sådan ålderdoms sällhet. Låtom oss kasta en blick på de åtskilliga uppträden af den redliges sista lefnadsakt; se honom i dess flera förhållanden till en verld, den han bjudes att öfvergifva, men, förrän af förgängelsen kallad, dock aldrig alldeles öfvergifver.

Han är medborgare, och känner det ännu. Att af det allmänt nyttiga, han gjort eller befordrat, redan se frukterna spridas och af lyckliga landsmän tacksamt erkännas; hvilken belöning för ett ädelt hjerta! Men patriotismen har blifvit honom ett ljuft behof, den fordrar ännu utöfning: och hvarföre skulle han ej njuta detta nöje? Kan ej samhället tjenas utan med krafter och tilltagsenhet? «Att påstå, säger Cicero, att ålderdomen ej kan gagna, är liksom att påstå, att styrmannen på ett seglande skepp gör intet, derföre, att då andra uppklifva i masterna, andra äro i rörelse på däcket, andra derinunder, sitter han lugn och orörlig vid rodret» 5. Han skall ingen ting uträtta, der det ankommer på mod eller kroppsstyrka; men med sin köld, sin klokhet, sitt anseende, skall han förmå allt i rådplägningen, och afböja mången olycka, som ett obetänksamt nit af en mindre mogen erfarenhet skulle tillskyndat staten. Se der utan tvifvel en ganska ypperlig njutning! Den ära, den vördnad, som tillkommer den höga åldern och sjelfva afunden blyges att honom förvägra, skall den ej ensamt döfva känslan af alla dess bräckligheter, liksom den öfverskyler de utvertes tecknen dertill? Jag vill ej göra vår tid en förebråelse; men jag tillstår, att jag här ökar ålderdomens sällhet med ett lån af forntiden, då hon vid alla tillfällen njöt det utmärkta afseende, att den Romerske Vältalaren ej tvekar att skatta denna enda njutning högre än alla ungdomens nöjen 6. – Han är ock menniska, och har aldrig hos sin behöfvande like fordrat en annan egenskap än denna. Den fallne, som han räckte sin hand; den irrade, som han återförde; den svage, som han styrkte; den förtviflade, som han gaf utsigt och hopp: alla dessa återkomma nu, såsom till en gudomlighet, med offer af deras tacksamma hjertan. De som neka denna ålder förmågan af sällhet, böra äfven neka honom utöfningen af denna dygd, neka honom förmågan af menskligheten; ty med den himmelska lotten att hjelpa olyckliga, är det omöjligt att sjelf vara det. Man glömmer sitt eget lidande, då man förmildrar en annans; liksom den tryckta atmosferen lättas, då den gjuter sin välgerning öfver de törstande fälten. – Han är man, han är fader; och när skulle, af dessa heliga band, känslan vara honom ljufvare? när skulle han med mera sinneslugn deråt kunna öfverlemna sig? Det är här, det är i skötet af dess familj, man bör se den ålderstigne vise, för att hafva ögonskenliga bevis om dess sällhet. Man bör se honom vårdad af sin tillgifna maka, med denna dess köns obeskrifliga ömhet, den ingenting afskräcker, ingenting förtryter. Se honom omgifven och hyllad af sina älskade barn, som vörda i honom skaparen af deras lycka, som täfla med hvarandra att lätta bördan af hans ålderdom, den de, om möjligt vore, emellan sig ville dela. Men hvad man ej kan se, hvad han sjelf ej kan uttrycka, men tåren som darrar i hans blinkande öga ger att dömma, är den glädje som genomtränger honom vid dessa ömhetsbetyg. – Han är vän af naturen, och äger liflighet nog att röras af hennes oskyldiga behag. Alla dessa njutningar äro mer och mindre af hågkomsten förädlade; men i synnerhet gäller detta om landtnöjet och den vackra naturen, som alltid skola påminna honom den sorgfria ålder, som mottog första intrycken af deras behag. Än mer skall landtnöjet röra honom, om han genom odlingar beredt sig det; om han förvandlat det träsk der nu den blomstrande ängen lyser, den ljunghed som nu prydes af mognande skördar; om han planterat den lund i hvars svalkande skugga han hvilar, den trägård hvars läskande frukt han njuter. Och hvad hindrar honom att öka denna förtjenst mot sitt fädernesland, eller ännu densamma förvärfva, genom den aktning han skänker åt den första af alla näringar, genom dess idkares uppmuntran? Jag vidrör allenast ett ämne, förädladt af Svenska Georgikernas skald 7, till hvars lärorika sånger jag hänvisar dem, hvilkas för naturen slocknade känsla behöfver uppflägtas.

I denna krans af dygder, som förljufva den redliges ålderdom, bör ännu infästas en blomma, kanske den

yppersta: han är *filosof;* men i ordets sannaste mening. Om jag för ett ögonblick ägde Rousseaus känsla, förent med Demostens kraft och Fenelons behag; så skulle denna höjd af vältalighet beundras i målningen af den *åldrige Vise.* Förblindar mig kärleken för mitt ämne? eller framställer ej sjelfva det sinnliga i detta begrepp en af de sublimaste syner i naturen? Denna snö, som förödelsens il skuddat öfver hans hjessa, förhöjer den ej anblicken af det mildt strålande ögat, som vittnar om sinnets oförändrade lugn? Denna vissnadens färg, som utbreder en lätt skugga öfver hans anlete, är den ej ända till en förtjusande grad genomträngd af hjertats godhet, utan hvilken äfven de blomstrande behagen säga ingenting? Och denna skullra, med hvilken värdighet böjer den sig under det öfvervägande antalet af år, tunga af erfarenhetens skörd? – Det är icke en förblindelse; men utan snillets skaparemakt och med blotta hänförelsen af mitt nit, bör jag våga fullfölja denna målning, i döda bokstafven söka uttryck som afbilda den åldrige Vises själ? Denna själ, som, segrande öfver lyckan och begären, hvilar i den upphöjda krets, hvarifrån hon ostörd njuter skådespelet af likasom tvenne verldar, den öfverlefda tidens och den närvarande; ser tydligen i den förra, och vördar med tillförsigt i den sednare en god och allvis Försyn, der den oupplyste ej ser annat än förvirring, än ämnen till missnöje och förtrytelse; följer med en af erfarenheten skärpt blick händelsernas kedja in uti framtidens mörker, för att ännu tillbedja den osynliga Hand som dem leder. Denna själ, som oförvillad af vanor och fördomar känner menniskans sanna värde, icke genom en fruktlös begrundning, men genom sträfvandet att uppfylla menniskans pligter, att förtjena äran af detta namn, det minst lysande men första på jorden. Bör jag våga skillra lycksaligheten af ett tillstånd, det ljufva, det smickrande af en sinneslyftning, der allt det som menigheten beundrar eller föraktar, skyr eller eftersträfvar, skådas i sin rätta dag; en sinneslyftning, af hvilken ett ögonblick synes honom vedergälla en lifstids försakelse af de små fördelar hvarom menniskorna täfla, hvarföre de uppoffra helsa och lugn? – Natur! jag påkallar dina känslor i hvarje ädelt tänkande själ, att af denna svaga anledning göra troligt, hvad njutningar du förvarat åt den redliges ålderdom. Vi kunna ej föreställa oss högre varelsers sällhet; men om i dödligheten ett tillstånd fins som kunde gifva ett sannolikt begrepp derom, så är det visserligen den silfverkrönte Vises, som ledig från den gröfre sinnlighetens band och en verlds bekymmer, hvars fordringar han uppfyllt, i en vald aflägsenhet betraktar dess lopp. Detta skådespel, det är sant, utgöres af många lidande likar, för hvilka hans mensklighet, denna sist döende känsla hos den redlige, måste ömma; men den forskande blicken, som upptäcker i allt det stora ändamålet, det helas väl, lyftes tillbedjande mot skyn, medan ömhetens heliga tår – lättar sinnet.

Men då jag hänföres af den åldrige Vises betraktande, hvad nytt objekt, som tyckes förebrå mig en nästan oförlåtlig glömska, tillrycker sig på en gång hela min uppmärksamhet? Det är hans värdiga maka, ifrån ungdomen genom alla lifvets öden, hans trogna följeslag, som då muntrade och belönte, nu tröstar honom, och deltager i hans hvila. Vördnadsvärda Qvinna! jag har ej tviflat eller förgätit, att ålderdomen äfven för ditt kön har sina behagligheter; men kanhända tillhörde det en af samma känslofulla kön att teckna dem. De äro, såsom för vårt, frukter af en *sedesam* ungdom; men ibland de egenskaper detta ord innefattar, utmärker sig en, som väsendtligen pryder qvinnan, som omgifver henne med en glans af helighet, och som ännu, lik solen på aftonhimlen, kastar ett ljuft vedersken öfver ditt anlete. Denna egenskap är kyskheten, hvars upphöjda, nästan förgudande makt 8 jag borde kunna beskrifva, för att gifva begrepp om de lycksaliga stunder minnet af dess utöfning skänker åt din ålderdom. Jag läser i din molnfria uppsyn, med hvad hög förnöjelse du i tanken återkallar segrar, genom hvilka du uppsteg till värdigheten att beherrska en mans hjerta som älskade dygden förrän dig. Dessa segrar verkade på hela din förestående lefnad 9: du blef en kär och älskansvärd maka, en öm moder för lyckligt danade barn, en god och förståndig husmoder, af både val och pligt fästad inom kretsen af din bestämmelse, och aldrig lyckligare än der. Det är i denna sista egenskap jag vill betrakta dig; ty kärlekens och den moderliga ömhetens period är förbi; men ännu är du själen i dit hushåll. Allt förrättas der i sin tid, allt befinner sig der på sin plats: ingen är sysslolös, ingen belastad, eller gör annat än det han bör göra. Den okunnige, som ser det, stannar i förundran; han söker den fördolda kraft, som detta verkar, ty husmodern hvilar. Ja, du hvilar, och är likväl denna fördolda kraft: den ordning du infört, det gemensamma band af kärlek och vördnad, som förenar alla omkring dig, den villighet, hvarmed

din minsta vink. är förstådd, upplösa denna gåta. Emedlertid saknar icke ditt sällskap förnöjelsen af ditt glada lynne, din nyttiga erfarenhet, ditt goda vett. Denna oupphörliga, men lätta omvårdnad om ditt hus; denna erkända myndighet som möts af lydnaden; denna alltid hugnande syn af omgifvande nöjda varelser: se der din ålderdoms hvila och dina nöjen. Men aldrig hvilar ditt känslofulla hjerta; och den som beskrifvit hela ditt öfriga tillstånd, men ej ditt hjertas rörelser, har ännu sagt intet. Som en vårdande engel sväfvar din ömhet beständigt kring dina anhöriga, när- och frånvarande, delar sig äfven till oskylde som behöfva din hjelp, och lider med alla som lida. Detta utgör höjden af din ålderdoms sällhet, men äfven gränsen för mitt bemödande att den teckna. Känsloförmågan sviker mig här, och inbillningen uppfyller illa dess rum. Hon fattar dig hellre vid denna familjefest, der du, omkretsad af dina döttrar och deras lyckliga makar, som tillbedja hos dem dina ungdomsbehag och dina dygder, visar dig i en triumf och utan tvifvel känner en lycksalighet vida öfver den fåfänga skönhetens, omringad af suckande och bedragna dårar.

Men lifvets ban sluttar emedlertid åt grafven, och tvingar att betrakta förestående öden. Det skumma ögat mötes af evighetens svarta förlåt, den blott Religionens hopp förmår genomtränga. Den fasa naturen ingjutit för döden, ökas af ovissheten om det tillstånd som derpå skall följa. Man har hittills, af lif och förhoppning full, nästan ej sett de stundliga offer hon ger åt förgängelsen; men nära att sjelf blifva det, ser och räknar man dem sorgfälligt, och hvar känning i det bräckliga systemet, mer eller mindre oangenäm, föder en dödstanke. Är detta den höga ålderns lott, hvad blifva dess njutningar? skall ej denna bedröfliga tanka förjaga ända till skuggan af lycksalighet? Och se der, då vi trodde bevisningen fullföljd, ännu en svårighet att undanrödja: i sanning stor, men ej, som tviflare föreställt den, oöfvervinnelig.

Vi hafva allt hittills kommit vårt syftemål närmare, i den mån vi rättfärdigat naturen. Skall hon här beträdas med en orättvisa? Det vore ostridigt en, att hafva ökt begärelsen, der hon minskat sannolikheten att få lefva. Men förhåller det sig verkligen så? Hvad ville naturen, då hon inplantade hos oss denna kärlek till lifvet, af hvilken dödsfruktan allenast är en följd? Man kan vara säker att igenfinna hennes afsigter mellan tvenne af våra ytterligheter; ty hvilken af hennes inrättningar är så tydligt syftande till vår fördel, att vi ej skulle på ömse sidor, så långt möjligt var, derifrån afvikit? Den vilde föraktar döden och blottställer sitt lif onyttigt; den höfsade menniskan älskar lifvet med öfverdrift: hennes fruktan för döden är en oöfvervinnelig afsky. Hvad ville då naturen? blott förekomma en likgilltighet, skadlig för slägtets bestånd. Må egoisten, som lefver allenast i sitt förgudade *jag*, rysa för den annalkande döden: orsaken är hans dårskap, icke naturens förordnande. Men den vise, som lefvat, icke för sig utan för samhället, för medmenniskor; som ansett lifvet, icke som en egendom, utan ett till gemensam fördel gifvet lån: hvarföre skulle han häpna, då detta lån affordras honom, då han det förkofradt kan återställa? För honom äro de förebåd som erinra om döden, inga skräckbåd; de gifva honom vänligen tillkänna, at han nalkas sin banas slut, att hans bestämmelse snart är uppfylld. Och huru skulle de kunna oroa eller bedröfva honom? de rubba ej hans sällhets grund, de betaga honom ej det goda medvetandet. Fast mer, då han ser gränsen för sitt välgörande – ty för den redlige är lifvets gräns icke annat – skall han ännu kasta en hugnande återblick på det goda han gjort. ... Men, säger man, det är mindre åtanken på döden, än på tillståndet efter döden, som uppfyller sinnet med förskräckelse. Är detta tillstånd ett förnyadt lyckligare lif, eller är det motsatsen af allt lif, ett fullkomligt intet? Bekännom fritt: det hopp hvarmed Naturen tröstar oss, då vi omgifvas af dödens töcken, är icke att jemföras med Religionens. Det är icke denna öppna synkrets som lifligt rodnar af den instundande dagens sol; det är en med skyar betäckt, men som förråda den klarhet de bortskymma. Hon gaf ej åt förnuftet att med oomstötliga bevis stödja satsen om ett sällt tillkommande; men hon nedlade i sedekänslan ett frö till denna stora sanning, och befallte oss, vid samma dyrbara känslas förlust, och således vid vårt lifs lycksalighet, att vårda detssamma. Hon har ej låtit bero vid denna väsendtliga omsorg: den redlige som följt hennes föreskrifter, finner i deras uppfyllande ännu andra tröstgrunder. Dagen är förbi, dess möda öfverstånden, man går att hvila i den moderliga jordens famn. Det stoft man omförde, ger man henne tillbaka, men bilden förvaras i goda menniskors minne. Och sjelfva det lif, som i detta stoft andades, är det ej likasom fortsatt hos efterlefvande barn? ... Jag fruktar ej misstaga mig om naturens mening, då jag kan åberopa hennes orakel

genom en af hennes värdigaste tolkar: [10]

Det är ej dö, att lifvet sluta
Med hopp att lefva i sin ätt.

Så lefver ännu den förste af Svenska patrioter, den evigt vördade Konung Gustaf Erikson Vasa. Om mitt ämne tillåtit gena historiska bevis, i stället för de omvägsamma och kanske mindre talande, som Natur- och Sedelära mig lemnat, förgäfves skulle ett större och förträffligare i häfderna kunnat sökas. Att denna sitt fosterlands hjelte och befriare intill hög ålder med rådighet och styrka besörjde dess allmänna värf, är bekant; men var han derunder lycklig, var hans ålderdom det? Ack, om så mycken dygd, om millioner likars befordrade väl ej skulle medföra en deremot svarande sällhet; beklagom vårt slägtes öde, sina största och sannaste välgörare skulle det saknat. Men för att med visshet utröna, om han icke för så stora välgerningar njöt belöningen i sitt hjerta, kastom en spörjande blick på det Tal han höll till Rikets församlade Ständer, kort före sin död[11]. Har någonsin vältaligheten, såsom konst betrak- tad, gifvit exempel af någonting lika majestätligt och ädelt? Nej, utan den gudomliga känsla, som följer medvetandet af de svåraste uppoffringar, de vigtigaste tjenster, jemte de renaste afsigter, skall aldrig någon tala med den sublima försakelse om sig sjelf, med den saktmodighet om sina fiender, med den fullkomliga visshet om efterverldens bifall och tacksamhet. Det är således utan all gensägelse, att denne krönte åldersman var lycklig. Men huru mycket mer skulle han varit det, om Himmelen genom ett nytt underverk, lika med det af Sverges räddning, öppnat för honom framtiden, och låtit honom tydligen se, hvad detta älskade land skulle blifva honom skyldigt genom hans höga afkomlingar! Se sin odödliga Sonsons lysande tidehvarf; se Rikets ära och sjelfbestånd intill våra dagar förbundne med det dyrbara Vasa-namnet; se vördnaden för denna Ätt och för dess ärftliga dygder försäkra Landets lugn under de vådligaste utrikes brytningar! Men hvad? njuter han ej denna syn? utgör den ej i detta ögonblick en del af hans lycksalighet, i den höga sfer der han nu vistas, att se den vishet, hvarmed en ung Ättelägg på hans Thron bereder sig samma glada och ärefulla ålderdom.

Jag vill kröna mitt företag med anförandet af en skald, som sedan han, i den öfverskrift jag valt, öppnat för mig utsigten af det rika fält jag öfverfarit, i några få förträffliga rader går att sammanfatta dess gyllende skörd:

Gör godt. Var nyttig. Lef i dina mödors minne.
Då skall du, af din dygd och landsmäns aktning stödd,
Gå ålderns dag emot, med oförkrossadt sinne,
Och dödens, – utan blygd att hafva varit född [12].

Författaren, Herr Regnér, framfördes från det hedersrum, han redan i Akademien innehade, till Direktören, som vid belöningens öfverlemnande yttrade:

Min Herre!

Om Svenska Akademien, under en flerårig saknad af det nöjet att utdela sitt högsta pris, begärt i sina önskningar en skrift, som företett sitt ämne i en lycklig dag och prydt det med taflor af en verklig och rörande skönhet, en skrift af onekligt värde, så är dess önskan i denna stund uppfylld. Ni har, M. H., visat att för den dygdige gifves ingen ålder af förlorad sällhet, ingen för den som genom dygden gjort sig oberoende af allt, utom af sitt eget hjerta, ingen för den hos hvilken detta hjerta ingjuter lika lugna känslor i minnet som i förhoppningarne. Till stöd för er sats har Ni framkallat den krönta Hjelte, hvars höga själ Ni fordom tecknade i föreställningen af en bedragen eller misskänd vän. Återvänd M. H. till det hedersrum Ni då intog, följd af en ännu större belöning än den Akademien kan skänka, Allmänhetens aktning, aldrig nekad åt den, hvilken likasom Ni, fyllt sin långa bana med nyttiga och stundom obelönta mödor; och bland denna allmänhet skall någon finnas, som vid detta tillfälle erinrar sig dessa målningar af forntidens fester,

bland hvars lärorika sinnebilder man ser en förfaren men blygsam hand framsträckt för att fästa lagern på den åldriga förtjenstens hjessa.

Skriften N:o 10, som afhandlat samma fråga rörande *Ålderdomen*, hade Akademien tillagt den andra Guldpenningen. Stycken deraf blefvo uppläste, hvarefter Författaren, Grosshandlaren Herr Sven Björck Svensson, framfördes till Direktören, som jemte penningens öfverlemnande komplimenterade honom å Akademiens vägnar.

Direktören gaf vidare tillkänna, att i Skaldekonsten, der fritt val af ämne blifvit de Täflande lemnadt, Tretton försök inkommit, och att Akademien tilidömt det Stora Priset åt N:o 1, *Ålderdomen*, Skaldestycke som nu upplästes.

Noter

1)

Mes organes lassés sont morts pour les plaisirs;
Mon cœur est étonné de se voir sans désirs.
Dans cet état il ne me reste
Qu'un assemblage vain de sentimens confus,
Un présent douloureux, un avenir funeste,
Et l'affreux souvenir d'un bonheur qui n'est plus.
Pour comble de malheur, je sens de ma pensée
Se déranger les ressorts;
Mon esprit m'abandonne, et mon âme éclipsée
Perd en moi de son être, et meurt avant mon corps.

– Jag anför dessa verser sådana, som de flutit ur Voltaires penna *(Epître XV* à Mr de La Faluere De Génonville). Vid den tillämpning deraf i Franska Encyklopedien (Art. *Vieillesse*, Physiologie), som gifvit anledning att citera dem, hafva de undergått någon förändring, i sanning icke med bibehållande af allt deras behag:

C'est l'âge où les humains sont morts pour les plaisirs,
Où le cœur est surpris &c.

2)

Naturforskare hafva funnit: att sedan kroppen ernått sin fulla utveckling och styrka, tjena de dertill använde näringssafter endast att öka massan och försvaga honom; att detta redan inträffar mellan 30 och 40 års ålder, men sker i småningom och nästan oförmärkt intill det 60:de året, sedan hastigare till det 70:de; men att då inträder den skröpliga åldern, hvars ständigt ökade bristfälligheter slutas med döden, gemenligen före 90:de eller 100:de året. Franska Encyklopedien på anf. st.

3)

Ungdomens Försvar. Skaldebref till Grefve Creutz. Se Vitterh. Arbeten af Creutz och Gyllenborg.

4)

Da spatium vitæ, multos da, Jupiter, annos:
Hoc recto vultu, solum hoc et pallidus optas.
Sed quam continuis, et quantis longa senectus

Plena malis! Deformem et tetrum ante omnia vultum,
Dissimilemque sui, deformem pro cute pellem,
Pendentesque genas, et tales aspice rugas ....
Plurima sunt juvenum discrimina, pulchrior ille
Hoc, atque ille alio, multum hic robustior illo:
Una senum facies, cum voce trementia membra,
Et jam læve caput – – – – –
Frangendus misero gingiva panis inermi:
Usque adeo gravis uxori, gnatisque, sibique,
Ut captatori moveat fastidia Cosso.
Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
Gaudia – – – – – – –
– – – – – – – Adspice partis
Nunc damnum alterius: nam quæ cantante voluptas,
Sit licet eximius, citharœdo – – –
Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
Concentus? – – – – – –
Præterea minimus gelido jam in corpore sanguis
Febre calet sola: circumsilit agmine facto
Morborum omne genus, quorum si nomina quæras,
Promtius expediam, quot amaverit Hippia mœchos;
Quot Themison ægros autumno occiderit uno;
Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos – – – – – – – –
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, et luscis invidet: hujus
Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis ....
– – – – – – – Sed omni
Membrorum damno major dementia, quæ nec
Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
Cum quo præterita cœnavit nocte, nec illos,
Quos genuit, quos eduxit: nam codice sævo
Hæredes vetat esse suos, bona tota feruntur
Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris ....
Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera gnatorum, rogus aspiciendus amatæ
Conjugis, et fratris, plenæque sororibus urnæ.
Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata
Semper clade domus, multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore et nigra veste senescant.

Juven. Sat. X. v. 188–245.

5)

Cic. de Senectute, Cap. 6.

6)

Dersammastädes, Cap. 17.

7)

Grefve Oxenstjerna, Poemet *Skördarne.*

8)

La chasteté, säger Rousseau (Emile, Liv. V.), doit être une vertu délicieuse pour une belle femme, qui a quelque élévation dans l'ame. Tandis qu'elle voit toute la terre à ses pieds, elle triomphe de tout et d'elle-même: elle s'éleve dans son propre cœur un trône, auquel tout vient rendre hommage &c.

9)

Au goût de la chasteté, säger samma författare (Emile, Liv. IV), tiennent la santé, la force, le courage, les vertus, l'amour même, et tous les vrais biens de l'homme.

10)

Grefve Gyllenborg, Landtqväden öfver Årstiderna.

11)

Konung Gustaf den Förstes Historia af Celsius. Del. II.

12)

Årens flykt, eller sista Akten af skådespelet. C. G. Leopolds Samlade Skrifter. Andra Bandet.